श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

कृष्णयजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे

॥ प्रथमाष्टके प्रथमः प्रश्नः ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

॥ प्रथमाष्टके प्रथमः प्रश्नः ॥

हरिः ओ(४)म्।

ब्रह्म॒ सन्ध॑त्तं॒ तन्मे॑ जिन्वतम्।

क्ष॒त्रग्ं सन्ध॑त्तं॒ तन्मे॑ जिन्वतम्।

इष॒ग्ं॒ सन्ध॑त्तं॒ तां मे॑ जिन्वतम्।

ऊर्ज॒ग्ं॒ सन्ध॑त्तं॒ तां मे॑ जिन्वतम्।

र॒यिग्ं सन्ध॑त्तं॒ तां मे॑ जिन्वतम्।

पुष्टि॒ग्ं॒ सन्ध॑त्तं॒ तां मे॑ जिन्वतम्।

प्र॒जाग्ं सन्ध॑त्तं॒ तां मे॑ जिन्वतम्।

प॒शून्थ्सन्ध॑त्तं॒ तान्मे॑ जिन्वतम्।

स्तु॒तो॑सि॒ जन॑धाः।

दे॒वास्त्वा॑ शुक्र॒पाः प्रण॑यन्तु॥ 1 ॥

सु॒वीरा᳚ः प्र॒जाः प्र॑ज॒नय॒न्परी॑हि।

शु॒क्रः शु॒क्रशो॑चिषा।

स्तु॒तो॑सि॒ जन॑धाः।

दे॒वास्त्वा॑ मन्थि॒पाः प्रण॑यन्तु।

सु॒प्र॒जाः प्र॒जाः प्र॑ज॒नय॒न्परी॑हि।

Please let us know of any errors in this text.

मन्थी मन्थिशोचिषा।
सञ्जग्मानौ दिव आ पृथिव्याऽऽयुः।
सन्धत्तं तन्मे जिन्वतम्।
प्राणग्ं सन्धत्तं तं मे जिन्वतम्।
अपानग्ं सन्धत्तं तं मे जिन्वतम्॥ **2**॥

व्यानग्ं सन्धत्तं तं मे जिन्वतम्।
चक्षुः सन्धत्तं तन्मे जिन्वतम्।
श्रोत्रग्ं सन्धत्तं तन्मे जिन्वतम्।
मनः सन्धत्तं तन्मे जिन्वतम्।
वाचग्ं सन्धत्तं तां मे जिन्वतम्।
आयुः स्थ आयुर्मे धत्तम्।
आयुर्यज्ञाय धत्तम्।
आयुर्यज्ञपतये धत्तम्।
प्राणः स्थः प्राणं मे धत्तम्।
प्राणं यज्ञाय धत्तम्॥ **3**॥

प्राणं यज्ञपतये धत्तम्।
चक्षुः स्थश्चक्षुर्मे धत्तम्।
चक्षुर्यज्ञाय धत्तम्।
चक्षुर्यज्ञपतये धत्तम्।
श्रोत्रग्ग् स्थः श्रोत्रं मे धत्तम्।

श्रोत्रं॑ य॒ज्ञाय॑ धत्तम्।
श्रोत्रं॑ य॒ज्ञप॑तये धत्तम्।
तौ दे॑वौ शुक्रामन्थिनौ।
क॒ल्पय॑तं॒ दैवी॒र्विशः॑।
क॒ल्पय॑तं॒ मानु॑षीः॥ 4॥

इ॒षमूर्ज॑म॒स्मासु॑ धत्तम्।
प्रा॒णान्प॒शुषु॑।
प्र॒जां मयि॑ च॒ यज॑माने च।
निर॑स्तः॒ शण्डः॑।
निर॑स्तो॒ मर्कः॑।
अप॑नुत्तौ॒ शण्डा॒मर्कौ॑ स॒हामुना᳚।
शु॒क्रस्य॑ स॒मिद॑सि।
म॒न्थिनः॑ स॒मिद॑सि।
स प्र॑थ॒मः संकृ॑तिर्वि॒श्वक॑र्मा।
स प्र॑थ॒मो मि॒त्रो वरु॑णो अ॒ग्निः।
स प्र॑थ॒मो बृह॒स्पति॑श्चिकि॒त्वान्।
तस्मा॒ इन्द्रा॑य सु॒तमाजु॑होमि॥ 5॥

न॒य॒न्त्व॒पा॒नगं॒ सन्ध॑त्तं॒ तं मे॑ जिन्वतं प्रा॒णं
य॒ज्ञाय॑ धत्तं॒ मानु॑षीर॒ग्निर्द्वे च॑॥ 1॥

ब्रह्म॑ क्ष॒त्रं तदि॒षमू॒र्जग्᳚ र॒यिं पुष्टिं᳚ प्र॒जां॑ तां॑ प॒शून्तान्।
सन्धं॑त्तं॒ तत्प्रा॒णमं॑पा॒नं व्या॒नं तं
चक्षुश्श्रोत्रं॒ मन॒स्तद्वाचं॒ ताम्।
इ॒षादि॒पञ्चं॑के वा॒चं तां॑ मे॑ प॒शून्थ्सन्धं॑त्तं॒ तान्मे᳚
प्रा॒णादि॒त्रित॑ये तं मे॒ऽन्यत्र॒ तन्मे᳚॥

कृत्ति॑कास्व॒ग्निमाद॑धीत।
ए॒तद्वा अ॒ग्नेर्नक्ष॑त्रम्।
यत्कृत्ति॑काः।
स्वाया॑मे॒वैनं᳚ दे॒वता॑यामा॒धाय॑।
ब्र॒ह्म॒व॒र्च॒सी भ॑वति।
मु॒खं॒ वा ए॒तन्नक्ष॑त्राणाम्।
यत्कृत्ति॑काः।
यः कृत्ति॑कास्व॒ग्निमा॑ध॒त्ते।
मुख्य॑ ए॒व भ॑वति।
अथो॒ खलु॑॥ 6॥

अ॒ग्नि॒न॒क्ष॒त्रमित्यप॑चायन्ति।
गृ॒हान् ह॒ दाहु॑को भवति।
प्र॒जाप॑ती रोहि॒ण्याम॒ग्निम॑सृजत।
तं दे॒वा रो॑हि॒ण्यामाद॑धत।
ततो॒ वै ते सर्वा॒न्रोहा॑नरोहन्।
तद्रो॑हि॒ण्यै रो॑हिणि॒त्वम्।

यो रोहिण्यामग्निमाधत्ते।
ऋध्नोत्येव।
सर्वान्रोहान्रोहति।
देवा वै भद्राः सन्तोऽग्निमाधित्सन्त॥ 7॥

तेषामनाहितोऽग्निरासीत्।
अथैभ्यो वामं वस्वपाक्रामत्।
ते पुनर्वस्वोरादधत।
ततो वै तान् वामं वसूपावर्तत।
यः पुराऽभद्रः सन्पापीयान्थ्स्यात्।
स पुनर्वस्वोरग्निमादधीत।
पुनरेवैनं वामं वसूपावर्तते।
भद्रो भवति।
यः कामयेत दानकामा मे प्रजाः स्युरिति।
स पूर्वयोः फल्गुन्योरग्निमादधीत॥ 8॥

अर्यम्णो वा एतन्नक्षत्रम्।
यत्पूर्वे फल्गुनी।
अर्यमेति तमाहुर्यो ददाति।
दानकामा अस्मै प्रजा भवन्ति।
यः कामयेत भगी स्यामिति।
स उत्तरयोः फल्गुन्योरग्निमादधीत।

भगस्य वा एतन्नक्षत्रम्।
यदुत्तरे फल्गुनी।
भग्येव भवति।
कालकञ्जा वै नामासुरा आसन्॥ **9**॥

ते सुवर्गाय लोकायाग्निमचिन्वत।
पुरुष इष्टकामुपादधात्पुरुष इष्टकाम्।
स इन्द्रो ब्राह्मणो ब्रुवाण इष्टकामुपाधत्त।
एषा मे चित्रा नामेति।
ते सुवर्गं लोकमाप्रारोहन्।
स इन्द्र इष्टकामावृहत्।
तेऽवाकीर्यन्त।
येऽवाकीर्यन्त।
त ऊर्णावभयोऽभवन्।
द्वावुदपतताम्॥ **10**॥

तौ दिव्यौ श्वानावभवताम्।
यो भ्रातृव्यवान्थ्स्यात्।
स चित्रायामग्निमादधीत।
अवकीर्यैव भ्रातृव्यान्।
ओजो बलमिन्द्रियं वीर्यमात्मन्धत्ते।
वसन्ता ब्राह्मणोऽग्निमादधीत।

व॒स॒न्तो वै ब्रा᳚ह्म॒णस्य॒र्तुः।
स्व ए॒वैन॑मृ॒तावा॒धाय॑।
ब्र॒ह्म॒व॒र्च॒सी भ॑वति।
मुखं॒ वा ए॒तदृ॑तू॒नाम्॥ **11** ॥

यद्व॑स॒न्तः।
यो व॒सन्ता॒ऽग्निमा॑ध॒त्ते।
मुख्य॑ ए॒व भ॑वति।
अथो॒ योनि॑मन्तमे॒वैनं॒ प्रजा॑त॒माध॑त्ते।
ग्री॒ष्मे रा॑ज॒न्य॑ आद॑धीत।
ग्री॒ष्मो वै रा॑ज॒न्य॑स्य॒र्तुः।
स्व ए॒वैन॑मृ॒तावा॒धाय॑।
इ॒न्द्रि॒या॒वी भ॑वति।
श॒रदि॒ वैश्य॒ आद॑धीत।
श॒रद्वै वैश्य॑स्य॒र्तुः॥ **12** ॥

स्व ए॒वैन॑मृ॒तावा॒धाय॑।
प॒शु॒मान्भ॑वति।
न पूर्व॑योः॒ फल्गु॑न्योर॒ग्निमाद॑धीत।
ए॒षा वै ज॑घ॒न्या॑ रात्रिः॑ संवथ्स॒रस्य॑।
यत्पूर्वे॒ फल्गु॑नी।
पृ॒ष्टि॒त ए॒व सं॑वथ्स॒रस्या॒ग्निमा॒धाय॑।

पापीयान्भवति।

उत्तरयोरादधीत।

एषा वै प्रथमा रात्रिः संवथ्सरस्य।

यदुत्तरे फल्गुनी।

मुखत एव संवथ्सरस्याग्निमाधाय।

वसीयान्भवति।

अथो खलु।

यदैवैनं यज्ञ उपनमेत्।

अथादधीत।

सैवास्यर्द्धिः॥ **13** ॥

खल्वाधिथ्सन्त फल्गुन्योरग्निमादधीतासन्नपतताम‍ृतूनां
 वैश्यस्यर्तुरुत्तरे फल्गुनी षट्च॥ **2** ॥

उद्धन्ति।

यदेवास्या अमेध्यम्।

तदप हन्ति।

अपोऽवोक्षति शान्त्यै।

सिकता निवपति।

एतद्वा अग्नेर्वैश्वानरस्य रूपम्।

रूपेणैव वैश्वानरमवरुन्धे।

ऊषान्निवपति।

पुष्टि॒र्वा ए॒षा प्र॒जन॑नम्।
यदूषाः॑॥ **14**॥

पुष्ट्या॑मे॒व प्र॒जन॑ने॒ऽग्निमाध॑त्ते।
अथो॑ सं॒ज्ञान॑ ए॒व।
सं॒ज्ञान॒ग्ग्॒ ह्ये॑तत्प॑शू॒नाम्।
यदूषाः॑।
द्यावा॑पृथि॒वी स॒हास्ता॑म्।
ते वि॑य॒ती अ॑ब्रूताम्।
अस्त्वे॒व नौ॑ स॒ह य॒ज्ञिय॒मिति॑।
यद॒मुष्या॑ य॒ज्ञिय॒मासी॑त्।
तद॒स्याम॑दधात्।
त ऊषा॑ अभवन्॥ **15**॥

यद॒स्या य॒ज्ञिय॒मासी॑त्।
तद॒मुष्या॑मदधात्।
तद॒दश्च॒न्द्रम॑सि कृ॒ष्णम्।
ऊषा॑न्नि॒वप॑न्न॒दो ध्या॑येत्।
द्यावा॑पृथि॒व्योरे॒व य॒ज्ञिये॒ऽग्निमाध॑त्ते।
अ॒ग्निर्दे॒वेभ्यो॒ निला॑यत।
आ॒खू रू॒पं कृ॒त्वा।
स पृ॑थि॒वीं प्रावि॑शत्।

स ऊ॒तीः कु॑र्वा॒णः पृ॑थि॒वीमनु॒ सम॑चरत्।
तदा॑खुकरी॒षम॑भवत्॥ **16**॥

यदा॑खुकरी॒षग्ं सं॑म्भा॒रो भव॑ति।
यदे॒वास्य॒ तत्र॒ न्यं॑क्तम्।
तदे॒वाव॑रुन्धे।
ऊर्जं॒ वा ए॒तग्ं रसं॑ पृथि॒व्या उ॑प॒दीका॒ उद्दि॑हन्ति।
यद्व॒ल्मीकँ॑म्।
यद्व॑ल्मीकव॒पा सं॑म्भा॒रो भव॑ति।
ऊर्ज॑मे॒व रसं॑ पृथि॒व्या अव॑रुन्धे।
अथो॒ श्रोत्र॑मे॒व।
श्रोत्र॒ग्ग्॒ ह्ये॑तत्पृ॑थि॒व्याः।
यद्व॒ल्मीकः॑॥ **17**॥

अब॑धिरो भवति।
य ए॒वं वेद॑।
प्र॒जाप॑तिः प्र॒जा अ॑सृजत।
तासा॒मन्न॒मुपाँ॑क्षीयत।
ताभ्यः॒ सूद॒मुप॒ प्राभिं॑नत्।
ततो॒ वै तासा॒मन्नं॒ नाक्षीं॑यत।
यस्य॒ सूदः॑ सम्भा॒रो भव॑ति।
नास्य॑ गृहेऽन्नं॑ क्षीयते।

आपो॒ वा इ॒दमग्रे॑ सलि॒लमा॑सीत्।
तेन॑ प्र॒जाप॑तिरश्राम्यत्॥ **18**॥

क॒थमि॒दग्ग्‍ स्या॒दिति॑।
सो॑ऽपश्यत्पुष्करप॒र्णं तिष्ठ॑त्।
सो॑ऽमन्यत।
अस्ति॒ वै तत्।
यस्मि॑न्नि॒दमधि॒तिष्ठ॒तीति॑।
स व॑रा॒हो रू॒पं कृ॒त्वोप॒ न्य॑मज्जत्।
स पृ॑थि॒वीम॒ध आ॑र्च्छत्।
तस्या॑ उप॒हत्योद॑मज्जत्।
तत्पु॑ष्करप॒र्णे॑ऽप्रथयत्।
यदप्र॑थयत्॥ **19**॥

तत्पृ॑थि॒व्यै पृ॑थिवि॒त्वम्।
अभू॒द्वा इ॒दमिति॑।
तद्भूम्यै॑ भूमि॒त्वम्।
तां दिशो॒ऽनु वात॒ः सम॑वहत्।
तागं॑ शर्क॑राभिरदृग्‍ंहत्।
शं वै नो॑ऽभूदिति॑।
तच्छर्क॑राणागं॑ शर्कर॒त्वम्।
यद्व॑रा॒हवि॑हतग्‍ं सम्भा॒रो भव॑ति।

अ॒स्यामे॒वाछं॑म्बट्कारम॒ग्निमाध॑त्ते।
शर्क॑रा भवन्ति॒ धृत्यै᳚॥ **20**॥

अथो॑ श॒न्त्वाय॑।
सरे॑ता अ॒ग्निरा॒धेय॒ इत्या॑हुः।
आपो॒ वरु॑णस्य॒ पत्न॑य आसन्न्।
ता अ॒ग्निर॒भ्य॑ध्यायत्।
ताः सम॑भवत्।
तस्य॒ रेत॒ः परा॑ऽपतत्।
तद्धिर॑ण्यमभवत्।
यद्धिर॑ण्यमु॒पास्य॑ति।
सरे॑तसमे॒वाग्निमाध॑त्ते।
पुरु॑ष॒ इन्वै स्वाद्रेत॑सो बीभथ्सत॒ इत्या॑हुः॥ **21**॥

उ॒त्त॒र॒त उपा᳚स्य॒त्यबी॑भथ्सायै।
अति॒ प्रय॑च्छति।
आर्ति॑मे॒वाति॒प्रय॑च्छति।
अ॒ग्निर्दे॒वेभ्यो॒ निला॑यत।
अश्वो॑ रू॒पं कृ॒त्वा।
सो᳚ऽश्व॒त्थे सं॑वथ्स॒रम॑तिष्ठत्।
तद॑श्व॒त्थस्या᳚श्वत्थ॒त्वम्।
यदाश्व॑त्थः सम्भा॒रो भव॑ति।

यदेवास्य तत्र न्यंक्तम्।
तदेवावंरुन्धे॥ **22**॥

देवा वा ऊर्जं व्यंभजन्त।
ततं उदुम्बर उदंतिष्ठत्।
ऊर्ग्वा उंदुम्बरंः।
यदौदुंम्बरः सम्भारो भवंति।
ऊर्जमेवावंरुन्धे।
तृतीयंस्यामितो दिवि सोमं आसीत्।
तं गांयत्र्याहंरत्।
तस्यं पुर्णमंच्छिद्यत।
तत्पुर्णोऽभवत्।
तत्पुर्णस्यं पर्णत्वम्॥ **23**॥

यस्यं पर्णमयंः सम्भारो भवंति।
सोमपीथमेवावंरुन्धे।
देवा वै ब्रह्मंन्नवदन्त।
तत्पुर्ण उपांशृणोत्।
सुश्रवा वै नामं।
यत्पंर्णमयंः सम्भारो भवंति।
ब्रह्मवर्चसमेवावंरुन्धे।
प्रजापंतिरग्निमंसृजत।

सो॑ऽबिभे॒त्प्र मां॑ धक्ष्य॒तीति॑।
तग्ं श॒म्या॑ऽशमयत्॥ **24**॥

तच्छ॒म्यै॑ शमि॒त्वम्।
यच्छ॑मी॒मयः॑ सम्भा॒रो भव॑ति।
शान्त्या॒ अप्र॑दाहाय।
अ॒ग्नेः सृ॒ष्टस्य॑ य॒तः।
विक॑ङ्कतं॒ भा आ᳚र्च्छत्।
यद्वैक॑ङ्कतः सम्भा॒रो भव॑ति।
भा ए॒वाव॑रुन्धे।
सहृ॑दयो॒ऽग्निरा॒धेय॒ इत्या॑हुः।
म॒रुतो॒ऽद्भिर॒ग्निम॑तमयन्।
तस्य॑ ता॒न्तस्य॒ हृद॑य॒माच्छि॑न्दन्।
साऽशनि॑रभवत्।
यद॒शनि॑हतस्य वृ॒क्षस्य॑ सम्भा॒रो भव॑ति।
सहृ॑दयमे॒वाग्निमाध॑त्ते॥ **25**॥

ऊषाः॑ अभवन्नभवद्वल्मीको᳚ऽश्राम्य॒दप्र॑थय॒द्धृत्यै॑ बीभथ्सत॒
इत्या॑हू रुन्धे पर्ण॒त्वमं॑शमयदच्छिन्द॒ग्ग्॒स्त्रीणि॑ च॥ **3**॥

द्वा॒द॒शसु॑ विक्रा॒मेष्व॒ग्निमाद॑धीत।
द्वाद॑श॒ मासाः᳚ संवथ्स॒रः।
सं॒व॒थ्स॒रादे॒वैनं॑मव॒रुध्याध॑त्ते।

यद्द्वादशसु विक्रामेष्वादधीत।
परिमितमवरुन्धीत।
चक्षुर्निमित आदधीत।
इयद्द्वादशविक्रामा(३) इति।
परिमितं चैवापरिमितं चावरुन्धे।
अनृतं वै वाचा वदति।
अनृतं मनसा ध्यायति॥ **26**॥

चक्षुर्वै सत्यम्।
अद्रा(३)गित्याह।
अदर्शमिति।
तथ्सत्यम्।
यश्चक्षुर्निमितेऽग्निमाधत्ते।
सत्य एवैनमाधत्ते।
तस्मादाहिताग्निर्नानृतं वदेत्।
नास्य ब्राह्मणोऽनाँश्वान्गृहे वसेत्।
सत्ये ह्यस्याग्निराहितः।
आग्नेयी वै रात्रिः॥ **27**॥

आग्नेयाः पशवः।
ऐन्द्रमहः।
नक्तं गार्हपत्यमादधाति।

प॒शूने॒वाव॑रुन्धे।
दिवा॑ऽऽहव॒नीय॑म्।
इ॒न्द्रि॒यमे॒वाव॑रुन्धे।
अ॒र्धोदि॑ते॒ सूर्य॑ आहव॒नीय॒माद॑धाति।
ए॒तस्मि॒न्वै लो॒के प्र॒जाप॑तिः प्र॒जा अ॑सृजत।
प्र॒जा ए॒व तद्यज॑मानः सृजते।
अथो॑ भू॒तं चै॒व भ॑वि॒ष्यच्चाव॑रुन्धे॥ **28**॥

इडा॒ वै मा॑न॒वी य॑ज्ञानूका॒शिन्या॑सीत्।
साऽशृ॑णोत्।
असु॑रा अ॒ग्निमाद॑धत॒ इति॑।
तद॑गच्छत्।
त आ॑हव॒नीय॒मग्र॒ आद॑धत।
अथ॒ गार्ह॑पत्यम्।
अथा॑न्वाहार्य॒पच॑नम्।
साऽब्र॑वीत्।
प्र॒तीच्ये॑षा॒ग्॒ श्रीर॑गात्।
भ॒द्रा भू॒त्वा परा॑भविष्य॒न्तीति॑॥ **29**॥

यस्यै॒वम॒ग्निरा॑धी॒यते॑।
प्र॒तीच्य॑स्य॒ श्रीरे॑ति।
भ॒द्रो भू॒त्वा परा॑भवति।

साऽश्रृंणोत्।
दे॒वा अ॒ग्निमादंधत॒ इतिं।
तदंगच्छत्।
तेँऽन्वाहा॒र्य॒पचं॒नमग्र॒ आदंधत।
अथ॒ गार्॒हंपत्यम्।
अथांह॒व॒नीयँम्।
साऽब्रंवीत्॥ **30**॥

प्राच्यैषा॒ग्॒ श्रीरंगात्।
भ॒द्रा भू॒त्वा सुं॒व॒र्गं लो॒कमैँष्यन्ति।
प्र॒जां तु न वेँथ्स्यन्त॒ इतिं।
यस्यै॒वम॒ग्निरांधी॒यतेँ।
प्राच्यंस्य॒ श्रीरेंति।
भ॒द्रो भू॒त्वा सुं॒व॒र्गं लो॒कमेंति।
प्र॒जां तु न विंन्दते।
साऽब्रंवी॒दिडा॒ मनुँम्।
तथा॒ वा अ॒हं तवा॒ग्निमाधाँस्यामि।
यथा॒ प्र प्र॒जयां प॒शुभिंर्मिथु॒नैर्जंनि॒ष्यसेँ॥ **31**॥

प्रत्य॒स्मिन्लो॒के स्था॒स्यसिं।
अ॒भि सुं॒व॒र्गं लो॒कं जे॒ष्यसीतिं।
गार्॒हंपत्य॒मग्र॒ आदंधात्।

गार्हंपत्यं वा अनु प्रजाः पशवः प्रजायन्ते।
गार्हंपत्येनैवास्मै प्रजां पशून्प्राजनयत्।
अथान्वाहार्यपचनम्।
तिर्यङ्ङिव वा अयं लोकः।
अस्मिन्नेव तेन लोके प्रत्यतिष्ठत्।
अथाहवनीयम्।
तेनैव सुवर्गं लोकमभ्यजयत्॥ **32**॥

यस्यैवमग्निराधीयते।
प्र प्रजया पशुभिर्मिथुनैर्जायते।
प्रत्यस्मिन्लोके तिष्ठति।
अभि सुवर्गं लोकं जयति।
यस्य वा अयथादेवतमग्निराधीयते।
आ देवताभ्यो वृश्च्यते।
पापीयान्भवति।
यस्य यथादेवतम्।
न देवताभ्य आ वृश्च्यते।
वसीयान्भवति॥ **33**॥

भृगूणां त्वाऽङ्गिरसां व्रतपते व्रतेनादधामीति
  भृग्वङ्गिरसामादध्यात्।
आदित्यानां त्वा देवानां व्रतपते

व्रतेनादधामीत्यन्यासां
ब्राह्मणीनां प्रजानाम्।
वरुणस्य त्वा राज्ञो व्रतपते
व्रतेनादधामीति राज्ञः।
इन्द्रस्य त्वेन्द्रियेण व्रतपते
व्रतेनादधामीति राजन्यस्य।
मनोस्त्वा ग्रामण्यो व्रतपते
व्रतेनादधामीति वैश्यस्य।
ऋभूणां त्वा देवानां व्रतपते
व्रतेनादधामीति रथकारस्य।
यथादेवतमग्निराधीयते।
न देवताभ्य आ वृश्च्यते।
वसीयान्भवति॥ **34** ॥

ध्यायति वै रात्रिश्चावरुन्धे
भविष्यन्तीत्यब्रवीज्जनिष्यसेऽजयद्वसीयान्भवति नव च॥ **4** ॥

प्रजापतिर्वाचः सत्यमपश्यत्।
तेनाग्निमाधत्त।
तेन वै स आर्ध्नोत्।
भूर्भुवः सुवरित्याह।
एतद्वै वाचः सत्यम्।

य एतेनाग्निमाधत्ते।
ऋध्नोत्येव।
अथो सत्यप्राशूरेव भवति।
अथो य एवं विद्वानभिचरति।
स्तृणुत एवैनम्॥ **35**॥

भूरित्याह।
प्रजा एव तद्यजमानः सृजते।
भुव इत्याह।
अस्मिन्नेव लोके प्रतितिष्ठति।
सुवरित्याह।
सुवर्ग एव लोके प्रतितिष्ठति।
त्रिभिरक्षरैर्गार्हपत्यमादधाति।
त्रय इमे लोकाः।
एष्वेवैनं लोकेषु प्रतिष्ठितमाधत्ते।
सर्वैः पञ्चभिराहवनीयम्॥ **36**॥

सुवर्गाय वा एष लोकायाधीयते।
यदाहवनीयः।
सुवर्ग एवास्मै लोके वाचः
सत्यग् सर्वमाप्नोति।
त्रिभिर्गार्हपत्यमादधाति।

प॒ञ्चभि॑राहव॒नीय॑म्।
अ॒ष्टौ सम्प॑द्यन्ते।
अ॒ष्टाक्ष॑रा गाय॒त्री।
गा॒य॒त्रो॑ऽग्निः।
यावा॑ने॒वाग्निः।
तमाध॑त्ते॥ **37** ॥

प्र॒जाप॑तिः प्र॒जा अ॑सृजत।
ता अ॑स्माथ्सृ॒ष्टाः परा॑चीरायन्न्।
ताभ्यो॒ ज्योति॒रुद॑गृह्णात्।
तं ज्योति॒ः पश्य॑न्तीः प्र॒जा अ॒भिस॒माव॑र्तन्त।
उ॒परी॑वा॒ग्निमु॒द्गृ॑ह्णीयादु॒द्धरन्न्॑।
ज्योति॑रे॒व पश्य॑न्तीः प्र॒जा
  यज॑मानम॒भिस॒माव॑र्तन्ते।
प्र॒जाप॑ते॒रक्ष्य॑श्वयत्।
तत्परा॑ऽपतत्।
तदश्वो॑ऽभवत्।
तदश्व॑स्याश्व॒त्वम्॥ **38** ॥

ए॒ष वै प्र॒जाप॑तिः।
यद॒ग्निः।
प्रा॒जा॒प॒त्योऽश्व॑ः।

यदश्वं॑ पु॒रस्ता॒न्नय॑ति।
स्वमे॒व चक्षु॒ः पश्य॑न्प्र॒जाप॑ति॒रनू॒दे॑ति।
व॒ज्री वा ए॒षः।
यदश्वः॑।
यदश्वं॑ पु॒रस्ता॒न्नय॑ति।
जा॒ता॒ने॒व भ्रातृ॑व्या॒न्प्रणु॑दते।
पु॒नरा॒व॑र्तयति॥ 39॥

ज॒नि॒ष्यमा॑णाने॒व प्रति॑नुदते।
न्या॑हव॒नीयो॒ गार्ह॑पत्यमकामयत।
नि गार्ह॑पत्य आहव॒नीय॑म्।
तौ वि॒भाज॒ं नाश॑क्नोत्।
सोऽश्वः॑ पूर्व॒वाड्भू॒त्वा।
प्राञ्चं॒ पूर्व॒मुद॑वहत्।
तत्पू॑र्व॒वाह॑ः पूर्ववा॒ट्त्वम्।
यदश्वं॑ पु॒रस्ता॒न्नय॑ति।
विभ॑क्तिरे॒वैन॑यो॒ः सा।
अथो॒ नाना॑वीर्यावे॒वैनौ॑ कुरुते॥ 40॥

यदु॒पर्यु॑परि॒ शिरो॒ हरे॑त्।
प्रा॒णान् विच्छि॑न्द्यात्।
अ॒धो॑ऽध॒ः शिरो॑ हरति।

प्रा॒णाना᳚ं गोपी॒थाय॑।
इय॒त्यग्रे॑ ह॒रति।
अथेय॒त्यथेय॑ति।
त्रय॑ इ॒मे लो॒काः।
ए॒ष्वे॑वैनं॑ लो॒केषु॒ प्रति॑ष्ठित॒माध॑त्ते।
प्र॒जाप॑तिर॒ग्निम॑सृजत।
सो॑ऽबिभे॒त्प्र मा॑ धक्ष्य॒तीति॑॥ **41**॥

तस्य॑ त्रे॒धा म॑हि॒मानं॒ व्यौ॑हत्।
शान्त्या॒ अप्र॑दाहाय।
यत्त्रे॒धाऽग्निरा॑धी॒यते᳚।
म॒हि॒मान॑मे॒वास्य॒ तद्व्यू॑हति।
शान्त्या॒ अप्र॑दाहाय।
पुन॒राव॑र्तयति।
म॒हि॒मान॑मे॒वास्य॒ सन्द॑धाति।
प॒शुर्वा ए॒षः।
यदश्वः॑।
ए॒ष रु॒द्रः॥ **42**॥

यद॒ग्निः।
यदश्व॑स्य प॒दे᳚ऽग्निमा॑द॒ध्यात्।
रु॒द्राय॑ प॒शूनपि॑दध्यात्।

अपशुर्यजमानः स्यात्।
यन्नाक्रमयेत्।
अनवरुद्धा अस्य पशवः स्युः।
पार्श्वत आक्रमयेत्।
यथाऽऽहितस्याग्नेरङ्गारा अभ्यववर्तेरन्न्।
अवरुद्धा अस्य पशवो भवन्ति।
न रुद्रायापिदधाति॥ **43**॥

त्रीणि हवींषि निर्वपति।
विराजं एव विक्रान्तं यजमानोऽनु विक्रमते।
अग्नये पवमानाय।
अग्नये पावकाय।
अग्नये शुचये।
यदग्नये पवमानाय निर्वपति।
पुनात्येवैनम्।
यदग्नये पावकाय।
पूत एवास्मिन्नन्नाद्यं दधाति।
यदग्नये शुचये।
ब्रह्मवर्चसमेवास्मिन्नुपरिष्टाद्दधाति॥ **44**॥

एनमाहवनीयं धत्तेऽश्वत्वं वर्तयति कुरुत इति
रुद्रो दधाति यदग्नये शुचय एकं च॥ **5**॥

दे॒वा॒सु॒राः संय॑त्ता आसन्न्।
ते दे॒वा वि॑ज॒यमु॑प॒यन्त॑ः।
अ॒ग्नौ वा॒मं वसु॒ सं न्य॑दधत।
इ॒दमु॑ नो भविष्यति।
यदि॑ नो जे॒ष्यन्तीति॑।
तद॒ग्निर्नोथ्सह॑मशक्नोत्।
तत्त्रे॒धा विन्य॑दधात्।
प॒शुषु॒ तृतीय॑म्।
अ॒प्सु तृतीय॑म्।
आ॒दि॒त्ये तृतीय॑म्॥ **45**॥

तद्दे॒वा वि॒जित्य॑।
पुन॒रवा॑रुरुथ्सन्त।
ते॓ऽग्नये॒ पव॑मानाय पुरो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पालं॒ निर॑वपन्न्।
प॒शवो॒ वा अ॒ग्निः पव॑मानः।
यदे॒व प॒शुष्वासी॓त्।
तत्तेनावा॑रुन्धत।
ते॓ऽग्नये॑ पाव॒काय॑।
आपो॒ वा अ॒ग्निः पा॑व॒कः।
यदे॒वाप्स्वासी॓त्।
तत्तेनावा॑रुन्धत॥ **46**॥

ते᳚ऽग्नये॒ शुच॑ये।

अ॒सौ वा आ॑दि॒त्यो᳚ऽग्निः शुचिः॑।

यदे॒वादि॒त्य आसी᳚त्।

तत्तेनावा॑रुन्धत।

ब्र॒ह्म॒वा॒दिनो॑ वदन्ति।

त॒नुवो॒ वावैता अ॑ग्न्या॒धेय॑स्य।

आ॒ग्ने॒यो वा अ॒ष्टाक॑पालोऽग्न्या॒धेय॒मिति॑।

यत्तं नि॒र्वपे᳚त्।

नैतानि॑।

यथा॒ऽऽत्मा स्यात्॥ **47**॥

नाङ्गा॑नि।

ता॒दृगे॒व तत्।

यदे॒तानि॑ नि॒र्वपे᳚त्।

न तम्।

यथाऽङ्गा॑नि॒ स्युः।

नात्मा।

ता॒दृगे॒व तत्।

उ॒भया॑नि स॒ह नि॒रुप्या॑णि।

य॒ज्ञस्य॑ सात्म॒त्वाय॑।

उ॒भय॒ं वा ए॒तस्यै᳚न्द्रि॒यं वी॒र्य॑माप्यते॥ **48**॥

योँऽग्निमाधत्ते।
ऐन्द्राग्नमेकादशकपालमनुनिर्वपेत्।
आदित्यं चरुम्।
इन्द्राग्नी वै देवानामयातयामानौ।
ये एव देवते अयातयाम्नी।
ताभ्यामेवास्मा इन्द्रियं वीर्यमवरुन्धे।
आदित्यो भवति।
इयं वा अदितिः।
अस्यामेव प्रतितिष्ठति।
धेन्वै वा एतद्रेतः॥ **49**॥

यदाज्यँम्।
अनडुहस्तण्डुलाः।
मिथुनमेवावरुन्धे।
घृते भवति।
यज्ञस्यालूँक्षान्तत्वाय।
चत्वार आर्षेयाः प्राश्ञन्ति।
दिशामेव ज्योतिषि जुहोति।
पशवो वा एतानि हवीगंषि।
एष रुद्रः।
यदग्निः॥ **50**॥

यथ्स॒द्य ए॒तानि॑ ह॒वीग्ं॑षि॑ नि॒र्वपे᳚त्।

रु॒द्राय॑ प॒शूनपि॑ दध्यात्।

अ॒प॒शुर्यज॑मानः स्यात्।

यन्नानु॑नि॒र्वपे᳚त्।

अन॑वरुद्धा अस्य प॒शव॑ः स्युः।

द्वा॒द॒शसु॒ रात्री॒ष्वनु॒ निर्व॑पेत्।

सं॒व॒थ्स॒रप्र॑तिमा॒ वै द्वाद॑श॒ रात्र॑यः।

सं॒व॒थ्स॒रेणै॒वास्मै॑ रु॒द्रग्ं शम॑यि॒त्वा।

प॒शूनव॑रुन्धे।

यदेक॑मेकमे॒तानि॑ ह॒वीग्ं॑षि॑ नि॒र्वपे᳚त्॥ **51** ॥

यथा॒ त्रीण्या॒वप॑नानि पू॒रये᳚त्।

ता॒दृक्तत्।

न प्र॒जन॑न॒मुच्छिग्ं॑षेत्।

एकं॑ नि॒रुप्यं॑।

उत्त॑रे॒ सम॑स्येत्।

तृ॒तीय॑मे॒वास्मै॑ लो॒कमुच्छिग्ं॑षति प्र॒जन॑नाय।

तं प्र॒जया॑ प॒शुभि॒रनु॒ प्रजा॑यते।

अथो॑ य॒ज्ञस्यै॒वैषाऽभिक्रा᳚न्तिः।

र॒थ॒च॒क्रं प्रव॑र्तयति।

म॒नु॒ष्य॒र॒थेनै॒व दे॑वर॒थं प्र॒त्यव॑रोहति॥ **52** ॥

ब्र॒ह्म॒वा॒दिनो॑ वदन्ति।
हो॒त॒व्य॑मग्निहो॒त्रा॑(३) न हो॑त॒व्या(३)मिति॑।
यद्यजु॑षा जुहु॒यात्।
अय॑थापू॒र्वमाहु॑ती जुहुयात्।
यन्न जु॑हु॒यात्।
अ॒ग्निः परा॑भवेत्।
तू॒ष्णीमे॒व हो॑त॒व्य᳚म्।
य॒था॒पू॒र्वमाहु॑ती जु॒होति॑।
नाग्निः परा॑भवति।
अ॒ग्नीधे॑ ददाति॥ **53**॥

अ॒ग्निमु॑खाने॒वर्तून्प्री॑णाति।
उ॒प॒बर्ह॑णं ददाति।
रू॒पाणा॒मव॑रुद्ध्यै।
अश्वं॑ ब्र॒ह्मणे᳚।
इ॒न्द्रि॒यमे॒वाव॑रुन्धे।
धे॒नुगं् होत्रे᳚।
आ॒शिष॑ ए॒वाव॑रुन्धे।
अ॒न॒ड्वाह॑मध्व॒र्यवे᳚।
वह्नि॒र्वा अ॑न॒ड्वान्।
वह्नि॑रध्व॒र्युः॥ **54**॥

वह्निंनैव वह्निं यज्ञस्यावंरुन्धे।
मिथुनौ गावौं ददाति।
मिथुनस्यावंरुद्ध्यै।
वासों ददाति।
सर्वदेवत्यं वै वासंः।
सर्वा एव देवताः प्रीणाति।
आ द्वांदशभ्यों ददाति।
द्वादंश मासाः संवथ्सरः।
संवथ्सर एव प्रतिंतिष्ठति।
कामंमूर्ध्वं देयंम्।
अपंरिमितस्यावंरुद्ध्यै॥ **55**॥

आदित्ये तृतीयमप्स्वासीत्तत्तेनावांरुन्धत स्यादांप्यते
रेतोऽग्निरेकंमेकमेतानिं हवीग्ंषिं निर्वपेंत्प्रत्यवंरोहति
दद्रात्यध्वर्युर्देयमेकं च॥ **6**॥

घर्मः शिरस्तदयमग्निः।
सम्प्रिंयः पशुभिंर्भुवत्।
छर्दिस्तोकाय तनंयाय यच्छ।
वातंः प्राणस्तदयमग्निः।
सम्प्रिंयः पशुभिंर्भुवत्।
स्वदितं तोकाय तनंयाय पितुं पंच।
प्राचीमनुं प्रदिशं प्रेहिं विद्वान्।

अ॒ग्नेर॑ग्ने पु॒रो अ॑ग्निर्भवे॒ह।
विश्वा॒ आशा॒ दीद्या॑नो॒ विभा॑हि।
ऊर्ज॑ नो धेहि द्वि॒पदे॒ चतु॑ष्पदे॥ **56**॥

अ॒र्कश्चक्षु॒स्तद॒सौ सूर्य॒स्तद॒यम॒ग्निः।
सम्प्रि॑यः प॒शुभि॑र्भुवत्।
यत्ते॑ शुक्र शु॒क्रं वर्च॑ः शु॒क्रा त॒नूः।
शु॒क्रं ज्योति॒रज॑स्रम्।
तेन॑ मे दीदिहि॒ तेन॒ त्वाऽऽद॑धे।
अ॒ग्निना॑ऽग्ने॒ ब्रह्म॑णा।
आ॒न॒शे व्या॑नशे॒ सर्व॒मायु॒र्व्या॑नशे।
ये ते॑ अग्ने शि॒वे त॒नुवौ᳚।
वि॒राट्च॑ स्व॒राट्च॑।
ते मा वि॑शतां॒ ते मा॑ जिन्वताम्॥ **57**॥

ये ते॑ अग्ने शि॒वे त॒नुवौ᳚।
स॒म्राट्चा॑भि॒भूश्च॑।
ते मा वि॑शतां॒ ते मा॑ जिन्वताम्।
ये ते॑ अग्ने शि॒वे त॒नुवौ᳚।
वि॒भूश्च॑ परि॒भूश्च॑।
ते मा वि॑शतां॒ ते मा॑ जिन्वताम्।
ये ते॑ अग्ने शि॒वे त॒नुवौ᳚।

प्र॒भ्वी च॒ प्रभू॑तिश्च।
ते मा विं॑शता॒ं ते मां॑ जिन्वताम्।
यास्ते॑ अग्ने शि॒वास्त॒नुवः॑।
ताभि॒स्त्वाऽऽद॑धे।
यास्ते॑ अग्ने घो॒रास्त॒नुवः॑।
ताभि॑र॒मुं ग॑च्छ॥ **58**॥

चतु॑ष्पदे जिन्वतां त॒नुव॒स्त्रीणि॑ च॥ **7**॥

इ॒मे वा ए॒ते लो॒का अ॒ग्नयः॑।
ते यदव्या॑वृत्ता आधी॒येरन्॑।
शो॒चये॑यु॒र्यज॑मानम्।
घ॒र्मः शिर॒ इति॒ गार्॒ह॑पत्य॒माद॑धाति।
वात॑ः प्रा॒ण इत्य॑न्वाहार्य॒पच॑नम्।
अ॒र्कश्चक्षु॒रित्या॑हव॒नीय॑म्।
तेनै॒वैना॒न्व्याव॑र्तयति।
तथा॒ न शो॑चयन्ति॒ यज॑मानम्।
र॒थ॒न्त॒रम॒भिगा॑यते॒ गार्॒ह॑पत्य आधी॒यमा॑ने।
राथ॑न्तरो॒ वा अ॒यं लो॒कः॥ **59**॥

अ॒स्मिन्ने॒वैनं॑ लो॒के प्रति॑ष्ठित॒माध॑त्ते।
वा॒म॒दे॒व्यम॒भिगा॑यत उद्ध्रि॒यमा॑णे।
अ॒न्तरि॑क्ष॒ं वै वा॑मदे॒व्यम्।

अ॒न्तरि॑क्ष ए॒वैन॒ं प्रति॑ष्ठित॒माध॑त्ते।
अथो॒ शान्ति॒र्वै वा॑मदे॒व्यम्।
शा॒न्तमे॒वैन॑ं पश॒व्य॑मुद्ध॑रते।
बृ॒हद॒भिगा॑यत आहव॒नीय॑ आधी॒यमा॑ने।
बार्ह॑तो॒ वा अ॒सौ लो॒कः।
अ॒मुष्मि॑न्ने॒वैन॑ं लो॒के प्रति॑ष्ठित॒माध॑त्ते।
प्र॒जाप॑तिर॒ग्निम॑सृजत॥ **60**॥

सोऽश्वो॒ऽवारो॑ भू॒त्वा परा॑ङैत्।
तं वा॑रव॒न्तीये॑नावारयत।
तद्वा॑रव॒न्तीय॑स्य वारवन्तीय॒त्वम्।
श्यै॒तेन॑ श्ये॒ती अ॑कुरुत।
तच्छ्यै॒तस्य॑ श्यैत॒त्वम्।
यद्वा॑रव॒न्तीय॑मभि॒गाय॑ते।
वा॒र॒यि॒त्वैवैन॒ं प्रति॑ष्ठित॒माध॑त्ते।
श्यै॒तेन॑ श्ये॒ती कु॑रुते।
घ॒र्मः शिर॒ इति॒ गार्ह॑पत्य॒माद॑धाति।
सशी॑र्षाणमे॒वैन॒माध॑त्ते॥ **61**॥

उपै॑न॒मुत्त॑रो य॒ज्ञो न॑मति।
रु॒द्रो वा ए॒षः।
यद॒ग्निः।

स आ॑धी॒यमा॑न ईश्व॒रो यज॑मानस्य

प॒शून् हिग्ं॒सितोः।

सम्प्रि॑यः प॒शुभि॑र्भुव॒दित्या॑ह।

प॒शुभि॑रे॒वैन॒ग्ं॒ सम्प्रि॑यं करोति।

प॒शू॒नामहिग्ं॑सायै।

छ॒र्दिस्तो॒काय॒ तन॑याय य॒च्छेत्या॑ह।

आ॒शिषं॑मे॒वैतामाशा᳚स्ते।

वात॑ः प्रा॒ण इत्य॑न्वाहा॒र्य॒पच॑नम्॥ **62**॥

सप्रा॑णमे॒वैन॒माध॑त्ते।

स्व॒दि॒तं तो॒काय॒ तन॑याय पि॒तुं प॒चेत्या॑ह।

अन्न॑मे॒वास्मै᳚ स्वदयति।

प्राची॒मनु॑ प्र॒दिश॒ं प्रेहि॑ वि॒द्वानित्या॑ह।

विभ॑क्तिरे॒वैन॑यो॒ः सा।

अथो॒ नाना॑वीर्यावे॒वैनौ॑ कुरुते।

ऊर्जं॑ नो धेहि द्वि॒पदे॒ चतु॑ष्पद॒ इत्या॑ह।

आ॒शिषं॑मे॒वैतामाशा᳚स्ते।

अ॒र्कश्चक्षु॒रित्या॑हव॒नीय᳚म्।

अ॒र्को वै दे॒वाना॒मन्न᳚म्॥ **63**॥

अन्न॑मे॒वाव॑रुन्धे।

तेन॑ मे दीदि॒हीत्या॑ह।

समि॑न्ध ए॒वैन᳚म्।

आ॒न॒शे व्या॑नश॒ इति॒ त्रिरुदि॑ङ्गयति।

त्रय॑ इ॒मे लो॒काः।

ए॒ष्वे॑वैन॑ लो॒केषु॒ प्रति॑ष्ठित॒माध॑त्ते।

तत्तथा॒ न का॒र्य᳚म्।

वीङ्गि॑त॒मप्र॑तिष्ठित॒माद॑धीत।

उ॒द्धृत्यै॒वाधाया॑भि॒मन्त्रि॑यः।

अवी᳚ङ्गितमे॒वैन॒ं प्रति॑ष्ठित॒माध॑त्ते।

वि॒राट्च॑ स्व॒राट्च॒ यास्ते॑ अग्ने
  शि॒वास्त॒नुव॒स्ताभि॒स्त्वाऽऽद॑ध॒ इत्या॑ह।

ए॒ता वा अ॒ग्नेः शि॒वास्त॒नुवः॑।

ताभि॑रे॒वैन॒ग्ं॒ सम॑र्धयति।

यास्ते॑ अग्ने घो॒रास्त॒नुव॒स्ताभि॑र॒मुं ग॒च्छेति॑
  ब्रूया॒द्यं द्वि॒ष्यात्।

ताभि॑रे॒वैन॒ं परा॑भावयति॥ **64**॥

लो॒को॑ऽसृजतैन॒माध॑त्तेऽन्वाहार्य॒पच॑नं दे॒वाना॒मन्न॑मेन॒ं प्रति॑ष्ठित॒माध॑त्ते॒ पञ्च॑ च॥ **8**॥

श॒मी॒ग॒र्भाद॒ग्निं म॑न्थति।

ए॒षा वा अ॒ग्नेर्य॒ज्ञिया॑ त॒नूः।

ताम॒वास्मै॑ जनयति।

अदि॑तिः पु॒त्रका॑मा।

सा॒ध्येभ्यो॑ दे॒वेभ्यो᳚ ब्रह्मौद॒नमं॑पचत्।
तस्या॑ उ॒च्छेषं॑णमददुः।
तत्प्राश्ञा᳚त्।
सा रेतो॑ऽधत्त।
तस्यै॑ धा॒ता चा᳚र्य॒मा चा॑जायेताम्।
सा द्वि॒तीयं॑मपचत्॥ **65**॥

तस्या॑ उ॒च्छेषं॑णमददुः।
तत्प्राश्ञा᳚त्।
सा रेतो॑ऽधत्त।
तस्यै॑ मि॒त्रश्च॒ वरु॑णश्चाजायेताम्।
सा तृ॒तीयं॑मपचत्।
तस्या॑ उ॒च्छेषं॑णमददुः।
तत्प्राश्ञा᳚त्।
सा रेतो॑ऽधत्त।
तस्या॒ अग्ं॑श॑श्च॒ भग॑श्चाजायेताम्।
सा च॑तु॒र्थमं॑पचत्॥ **66**॥

तस्या॑ उ॒च्छेषं॑णमददुः।
तत्प्राश्ञा᳚त्।
सा रेतो॑ऽधत्त।
तस्या॒ इन्द्रं॑श्च॒ विवं॑स्वाग्श्चाजायेताम्।

ब्र॒ह्मौ॒द॒नं प॑चति।
रेत॑ ए॒व तद्द॑धाति।
प्राऽश्ञ॑न्ति ब्राह्म॒णा ओ॑द॒नम्।
यदाज्य॑मु॒च्छिष्य॑ते।
तेन॑ स॒मिधो॒ऽभ्यज्याद॑धाति।
उ॒च्छेष॑णा॒द्वा अदि॑ती॒ रेतो॑ऽधत्त॥ **67**॥

उ॒च्छेष॑णाद॒ेव तद्रेतो॑ धत्ते।
अस्थि॒ वा ए॒तत्।
यथ्स॒मिध॑ः।
ए॒तद्रेत॑ः।
यदाज्य॑म्।
यदाज्ये॑न स॒मिधो॒ऽभ्यज्या॒दधा॑ति।
अस्थ्ये॒व तद्रेत॑सि दधाति।
ति॒स्र आद॑धाति मिथुन॒त्वाय॑।
इय॑तीर्भवन्ति।
प्र॒जाप॑तिना यज्ञमु॒खेन॒ संमि॑ताः॥ **68**॥

इय॑तीर्भवन्ति।
य॒ज्ञ॒प॒रु॒षा॒ संमि॑ताः।
इय॑तीर्भवन्ति।
ए॒ताव॒द्वै पुरु॑षे वी॒र्य॑म्।

वीर्यसंमिताः।
आर्द्रा भवन्ति।
आर्द्रमिव हि रेतः सिच्यते।
चित्रियस्याश्वत्थस्यादधाति।
चित्रमेव भवति।
घृतवतीभिरादधाति॥ **69**॥

एतद्वा अग्नेः प्रियं धाम।
यद्घृतम्।
प्रियेणैवैनं धाम्ना समर्धयति।
अथो तेजसा।
गायत्रीभिर्ब्राह्मणस्यादध्यात्।
गायत्रच्छन्दा वै ब्राह्मणः।
स्वस्य छन्दसः प्रत्ययनस्त्वाय।
त्रिष्टुग्भी राजन्यस्य।
त्रिष्टुप्छन्दा वै राजन्यः।
स्वस्य छन्दसः प्रत्ययनस्त्वाय॥ **70**॥

जगतीभिर्वैश्यस्य।
जगतीछन्दा वै वैश्यः।
स्वस्य छन्दसः प्रत्ययनस्त्वाय।
तग्ं संवथ्सरं गोपायेत्।

स॒ंव॒थ्स॒रग्ं हि रेतो॑ हि॒तं वर्ध॑ते।
यद्वे॑नग्ं संवथ्स॒रे नोप॒नमे॑त्।
स॒मिध॒ः पुन॒राद॑ध्यात्।
रेत॑ ए॒व तद्धि॒तं वर्ध॑मानमेति।
न मा॒ग्॒सम॑श्नीयात्।
न स्त्रिय॒मुपे॑यात्॥ **71**॥

यन्मा॒ग्॒सम॑श्नी॒यात्।
यथ्स्त्रिय॑मुपे॒यात्।
निर्वी॑र्यः स्यात्।
नैन॑म॒ग्निरुप॑नमेत्।
श्व आ॑धा॒स्यमा॑नो ब्रह्मौद॒नं प॑चति।
आ॒दि॒त्या वा इ॒त उ॑त्त॒माः सु॑व॒र्गं लो॒कमा॑यन्।
ते वा इ॒तो यन्त॒ं प्रति॑नुदन्ते।
ए॒ते खलु॒ वावादि॒त्याः।
यद्ब्रा॑ह्म॒णाः।
तैरे॒व स॒न्त्वं ग॑च्छति॥ **72**॥

नैन॒ं प्रति॑नुदन्ते।
ब्र॒ह्म॒वा॒दिनो॑ वदन्ति।
क्वा॑ सः।
अ॒ग्निः का॒र्य॑ः।

योँऽस्मै प्रजां पशून्प्रंजनयतीतिं।
शल्कैस्तागं रात्रिंमग्निमिंन्धीत।
तस्मिंन्नुपव्युषमरणी निष्टंपेत्।
यथंर्षभायं वाशिता न्यांविच्छायतिं।
तादृगेव तत्।
अपोदूह्य भस्माग्निं मंन्थति॥ **73** ॥

सैव साऽग्नेः सन्तंतिः।
तं मंथित्वा प्राञ्चमुद्धंरति।
संवथ्सरमेव तद्रेतों हितं प्रजंनयति।
अनांहितस्तस्याग्निरित्यांहुः।
यः समिधोऽनांधायाग्निमांधत्त इतिं।
ताः संवथ्सरे पुरस्तादादंध्यात्।
संवथ्सरादेवैनंमवरुध्याधंत्ते।
यदिं संवथ्सरेऽनादध्यात्।
द्वादश्याँ पुरस्तादादंध्यात्।
संवथ्सरप्रंतिमा वै द्वादंश रात्रंयः।
संवथ्सरमेवास्याहिंता भवन्ति।
यदिं द्वादश्याँ नादध्यात्।
त्र्यहे पुरस्तादादंध्यात्।
आहिंता एवास्यं भवन्ति॥ **74** ॥

द्वितीयमपचतुर्थमपचददिती रेतोऽधत्त संमिता घृतवतीभिरादधाति राजन्यः
स्वस्य छन्दसः प्रत्ययनस्त्वायेयाद्गच्छति मन्थति रात्रयश्चत्वरि च॥ 9॥

प्रजापतिः प्रजा असृजत।
स रिरिचानोऽमन्यत।
स तपोऽतप्यत।
स आत्मन्वीर्यमपश्यत्।
तदवर्धत।
तदस्मात्सहसोर्ध्वमसृज्यत।
सा विराडभवत्।
तां देवासुरा व्यगृह्णत।
सोऽब्रवीत्प्रजापतिः।
मम वा एषा॥ 75॥

दोहा एव युष्माकमिति।
सा ततः प्राच्युदक्रामत्।
तत्प्रजापतिः पर्यगृह्णात्।
अथर्व पितुं मे गोपायेति।
सा द्वितीयमुदक्रामत्।
तत्प्रजापतिः पर्यगृह्णात्।
नर्य प्रजां मे गोपायेति।
सा तृतीयमुदक्रामत्।

तत्प्रजापतिः पर्यगृह्णात्।
शग्ग्स्यं पशून्मे गोपायेति॥ 76॥

सा चतुर्थमुदक्रामत्।
तत्प्रजापतिः पर्यगृह्णात्।
सप्रथ सभां मे गोपायेति।
सा पञ्चममुदक्रामत्।
तत्प्रजापतिः पर्यगृह्णात्।
अहे बुध्निय मन्त्रं मे गोपायेति।
अग्नीन् वाव सा तान्व्यक्रमत।
तान्प्रजापतिः पर्यगृह्णात्।
अथो पङ्क्तिमेव।
पङ्क्तिर्वा एषा ब्राह्मणे प्रविष्टा॥ 77॥

तामात्मनोऽधि निर्मिमीते।
यदग्निराधीयते।
तस्मादेतावन्तोऽग्नय आधीयन्ते।
पाङ्क्तं वा इदग्ं सर्वम्।
पाङ्क्तेनैव पाङ्क्तग्ग्ं स्पृणोति।
अथर्व पितुं मे गोपायेत्याह।
अन्नमेवैतेन स्पृणोति।
नर्य प्रजां मे गोपायेत्याह।

प्र॒जामे॒वैतेन॑ स्पृणोति।
शग्ग्स्य॑ प॒शून्मे॑ गोपा॒येत्या॑ह॒ ॥ **78** ॥

प॒शूने॒वैतेन॑ स्पृणोति।
सप्र॑थ स॒भां मे॑ गोपा॒येत्या॑ह॒।
स॒भामे॒वैतेनै᳚न्द्रि॒यग्ग् स्पृ॑णोति।
अहे॑ बुध्निय॒ मन्त्र॑ं मे गोपा॒येत्या॑ह॒।
मन्त्र॑मे॒वैतेन॒ श्रियग्ग्॑ स्पृणोति।
यद॑न्वाहार्य॒पच॑नेऽन्वाहा॒र्य॑ं पच॑न्ति।
तेन॒ सो᳚ऽस्या॒भीष्ट॑ः प्री॒तः।
यद्गार्ह॑पत्य॒ आज्य॑मधि॒श्रय॑न्ति॒ सम्पत्नी᳚र्या॒जय॑न्ति।
तेन॒ सो᳚ऽस्या॒भीष्ट॑ः प्री॒तः।
यदा॑हव॒नीये॒ जुह्व॑ति ॥ **79** ॥

तेन॒ सो᳚ऽस्या॒भीष्ट॑ः प्री॒तः।
यथ्स॒भाया᳚ं वि॒जय॑न्ते।
तेन॒ सो᳚ऽस्या॒भीष्ट॑ः प्री॒तः।
यदा॑वस॒थेऽन्न॒ग्ं॒ हर॑न्ति।
तेन॒ सो᳚ऽस्या॒भीष्ट॑ः प्री॒तः।
तथा᳚ऽस्य॒ सर्वे᳚ प्री॒ता अ॒भीष्टा॒ आधी॑यन्ते।
प्र॒व॒स॒थमे॒ष्यन्ने॒वमुप॑तिष्ठे॒तैक॑मेकम्।
यथा᳚ ब्राह्म॒णाय॑ गृहेवा॒सिने॑ परि॒दाय॑ गृ॒हानेति॑।

ता॒दृगे॒व तत्।
पुन॑रा॒गत्योप॑तिष्ठते।
साऽभा॑गेयमे॒वैषा॒ं तत्।
सा तत॑ ऊ॒र्ध्वारो॑हत्।
सा रो॑हि॒ण्य॑भवत्।
तद्रो॑हि॒ण्यै रो॑हिणि॒त्वम्।
रो॒हि॒ण्याम॒ग्निमाद॑धीत।
स्व ए॒वैन॒ं योनौ॒ प्रति॑ष्ठित॒माध॑त्ते।
ऋ॒ध्नोत्ये॑नेन॥ **80**॥

एषा प॒शून्मे॑ गोपा॒येति॒ प्रवि॑ष्टा प॒शून्मे॑
गोपा॒येत्या॑ह॒ जुह्व॑ति तिष्ठते स॒प्त च॑॥ **10**॥

ब्रह्म॒ सन्ध॑त्त॒ं कृत्ति॑का॒सूद्ध॑न्ति द्वा॒दश॑सु॒ प्रजाप॑तिर्वा॒चो
दे॑वासु॒रास्त॒दग्निर्नोद्ध॒र्मः शिर॑ इ॒मे वै श॑मीग॒र्भात्प्र॒जाप॑ति॒ः
स रि॑रिचा॒नः सतप॒ः स आ॒त्मन्वी॒र्यं॑ दर्श॑॥ **10**॥

ब्रह्म॒ सन्ध॑त्त॒ं तौ दि॒व्यावथो॑ श॒न्त्वाय॒ प्राच्ये॑षा॒ं
यदु॒पर्यु॑परि॒ यथ्स॒द्यः सोऽश्वो॒ऽवारो॑ भू॒त्वा जग॑तीभि॒रशी॑तिः॥ **80**॥

ब्रह्म॒ सन्ध॑त्तमृ॒ध्नोत्ये॑नेन॥

॥ हरि॑ः ओ(३)म्॥

॥ इति कृष्णयजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे प्रथमाष्टके प्रथमः प्रश्नः समाप्तः॥